

Възможности и перспективи за въздействието на зелената сделка за намаление на въглеродния интензитет

Балин Б. Балинов

Резюме– Светът все повече усеща негативните последици от глобалното затопляне както върху обществото, така и върху околната среда. Нуждата от повече и повече енергия е в основата на парниковия ефект. Като цяло това увеличава парниковите газове в атмосферата, като особено се усеща влиянието на въглеродния диоксид. Докладът има за цел да посочи дали зелената сделка на ЕС ще има ефект на смекчаване на температурите до приемливи граници и дали намаляването на въглеродния интензитет ще повлияе на тези процеси.

Ключови думи– зелена сделка, въглероден интензитет, Европейската зелена сделка

I. ВЪВЕДЕНИЕ

В света все повече се усещат отрицателните последици от глобалното затопляне, както върху обществото, така и за околната среда. Необходимостта от все повече енергия във връзка с нарастването на икономическият растеж е в основата на парниковия ефект. Като цяло това увеличава парниковите газове в атмосферата и най-вече се усеща въздействието на въглеродния двуокис. Доклада има за цел да убеди, че е по-важно човечеството да осигури по-добро благосъстояние не непременно чрез гонитба на по-висок икономически растеж, като посочи дали зелената сделка в ЕС ще повлияе за смекчаване на температурите до допустимите граници и дали намаляването на въглеродния интензитет ще повлияе на тези процеси.

II. ЕВРОПЕЙСКИЯТ ЗЕЛЕН ПАКТ

Европейският зелен пакт е едно благородно начинание за постигане в близко бъдеще на устойчива икономика щадяща околната среда при използването на технологии и енергия с нисък въглероден интензитет. Проблемът, който възниква е, че в света съществуват редица държави, които са извън Европейския съюз, но по отношение на развитието на икономиките им съвсем не всички прилагат щадящи и нисковъглеродни технологии в своите производства. Много трудно се включват големите замърсители в света в идеите предлагани от Европейският зелен пакт, което прави европейските страни като остров на начинание за устойчиво развитие несподелен от конкурентната борба на икономиките извън ЕС.

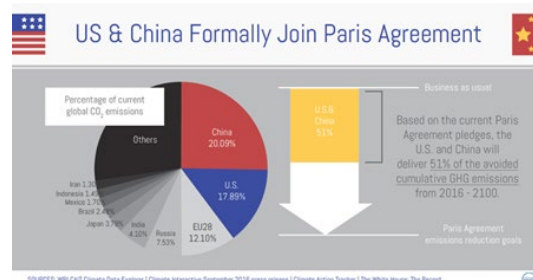
Всичко това прави европейските страни прилагащи решенията на Европейският зелен пакт в неконкурентоспособна среда спрямо останалите

държави, защото генерират повече разходи за преодоляването на въглеродното замърсяване на средата. Така две съседни държави едната в ЕС, а другата извън него, която не плаща въглеродни квоти за производство на електроенергия се явява с крайна цена на тока по-ниска от производителните в ЕС плащащи към цената въглеродните емисии при тяхното производство. За да се осъществи преходът към възстановяване и устойчивост, държавите-членки трябва 37% от планираните средства да предвидят за реализация на зелени инвестиции, което ще им осигури достъп до финансовата подкрепа на механизма.

Фиг.1 Секторите на трансформация на икономиката на ЕС чрез Европейската зелена сделка. Източник: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b28d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0017.02/DOC_1&format=PDF

За постигането на реална промяна в предотвратяването на негативните климатични последици в глобален мащаб, са необходими съгласувани, колективни и навремени действия, подкрепени от систематичен подход и адекватно планиране, но от всички страни по света и най-вече от големите замърсители.

Фиг. 2. Дял на отделяните емисии на парникови газове по страни. Източник: <https://climatenexus.org/climate-change-news/us-and-china-formally-join-paris-agreement/>

Received: 05.03.2025

Published: 27.04.2025

<https://doi.org/10.47978/TUS.2025.75.01.021>

Balin Balinov is with the Technical University of Sofia, Sofia, 1000, 8 Kl. Ohridski Blvd, Bulgaria (bbalinov@tu-sofia.bg)

Двете най-големи страни отговорни за глобалните емисии на парникови газове, са САЩ и Китай, отговорни за повече от 37% докато делът на ЕС е около 12%.

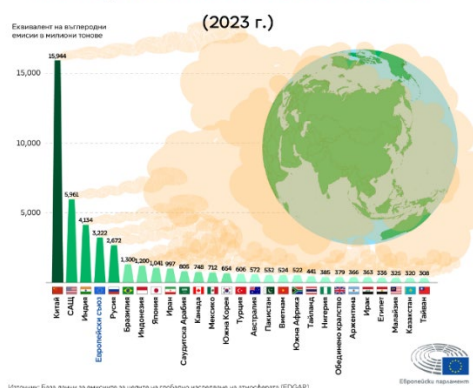
ТАБЛ. 1. ЕМИСИИ НА ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ В ЕС ПО ВИДОВЕ ГАЗОВЕ

	ДЯЛ	%
Въглероден диоксид	CO ₂	80,6%
метан	CH ₄	12,1%
Диазотен оксид	N ₂ O	5,3%
Флуорирани газове		2,0%

Източник: Европейска агенция за околна среда, https://www.europarl.europa.eu/resources/library/images/20241202PNT25749/20241202PNT25749_original.png

Колкото и да се обвиняват природните процеси и катаклизми, при редица изследвания може с увереност да се потвърди според **Доклад на Междуправителствената експертна група по измененията в климата към ООН 2023 г.**, че човешката дейност е отговорна за покачването на световната температура с 1,1°C от началото на 20-ти век. Като това покачване е причинено от изгарянето на въглища, нефт и природен газ, изсичането на гори, както и селскостопанската дейност.

Кои генерират най-много емисии на парникови газове по света

Фиг.3. Дял на емисиите на парникови газове по света
Източник: https://www.europarl.europa.eu/resources/library/images/20241202PNT25746/20241202PNT25746_original.png

Преговорите за политиката по климата не са от днес и исторически могат да бъдат проследени от Конференцията на ООН за околната среда на човека от 1972г., продължавайки хронологично през 1979г. със световната конференция за климата в Женева, а също така с приемането на протоколът от Монреал през 1987, година след това през 1988 е създаден Междуправителственият комитет за климатичните промени (IPCC), който през 1990 г. прави първият доклад за оценка, и през 1991г. организира първа среща за преговори, което довежда до 1992г., да се приеме Конвенцията за климатичните промени и се провежда срещата за Земята за Рио. През 1994 Конвенцията на ООН за климата влиза в сила и от 1995г. започва първата конференция за климата в Берлин COP 1. През 1997 г. е приет протоколът от Киото, през 2001,

президентът на САЩ Джордж Буш-младши изтегля страната от процеса на Киото, в същата година започват договореностите от Маракеш. През 2005 г. е стартирана Схемата за търговия със емисии на ЕС, както и влиза в сила протоколът от Киото. През 2007 е публикуван четвъртият доклад на Междуправителственият комитет за климатичните промени (IPCC), през 2010 са приети споразуменията в Канкун, през 2011 е в Дърбан, през 2012 г. конференцията за климата в Доха, 2013 г. във Варшава, 2014 г. в Лима като в същата година е петият доклад на IPCC. През 2015 г. е сключено споразумението в Париж, което през октомври 2016 г. е ратифицирано от ЕП и през ноември същата година влиза в сила. През 2017 тогавашният президент на САЩ, Доналд Тръмп обявява намерението да се оттегли от Споразумението в Париж. През 2017г. се провежда климатичната конференция в Бон, октомври 2018, IPCC, комитетът на ООН публикува докладът за ръста на температурата с 1,5С, декември 2018г. е климатичната конференция в Катовице, ноември 2019г. ЕП обявява извънредна ситуация в областта на климата, декември е климатичната конференция в Мадрид, както е представен и Европейският зелен пакт. В същият месец лидерите на ЕС се споразумяват за постигане на климатична неутралност до 2050г. През октомври ЕП гласува позицията си по законодателния акт на климата и въвежда правно изискване за постигане на климатична неутралност до 2050г. През февруари 2021 САЩ отново се присъединяват към споразумението в Париж, юли 2021 Законодателният акт за климата влиза в сила, ноември 2021 се провежда климатичната конференция в COP 26 в Глазгоу, 6-20 ноември 2022 г. COP27 в Египет, където се споразумяват да създадат фонд за посрещане на загубите и щетите на развиващите се страни вследствие на климатични бедствия, 30 ноември - 12 декември 2023 г. COP28 в Дубай, одобрява пътна карта за преход от използването на изкопаеми горива към тройно увеличаване на капацитета за производство на енергия от възобновяеми източници и двойно увеличаване на темпа на подобрения на енергийната ефективност до 2030 г. (Европарламент, 2018) От 11 ноември - 22 ноември 2024 г в Баку се проведе COP29 Конференцията на ООН за климата, като се съгласява да утрои финансирането за развиващите се страни, защитавайки живота и поминъка. Сред приоритетите са насърчаване на зелените инициативи като например съхраняване на енергия, което е ключово за изпълнението на целите за увеличаване на дела на енергията от възобновяеми енергийни източници. (Петкова, Д.,2024)

III. ОБВЪРЗВАЩИ ЦЕЛИ ЗА КЛИМАТА

Целите за климата и енергетиката обвързващи тяхното изпълнение от страните членки на ЕС до 2030г. са в посока на намаляване на парниковите газове (ПГ) с най-малко 40% в сравнение с 1990г., повишаване на енергийната ефективност с 32,5%, както и дела на възобновяемите източници с 32% от брутното крайно потребление на енергия в ЕС. Друга една цел е да се осигури междусистемна електроенергийна свързаност между държавите членки. За тази цел всяка страна трябваше да представи проект за своя интегриран

национален план в областта на енергетиката и климата (ИНПЕК) който включва основните цели и мерки за осъществяване на националните политики в областта на енергетиката и климата, в контекста на европейското законодателство. В този план приоритетите трябва да са за стимулиране на нисковъглеродното развитие на икономиката, път към конкурентоспособна и сигурна енергетика, така и ориентация към намаляване на зависимостта от внос на горива, но и гарантиране на достъпни цени на енергията за потребителите. Българският (ИНПЕК) си поставя по-ниски цели като само 27,09% дял на ВЕИ спрямо средните в ЕС (този процент е получен кумулативно от 30,33% в електроенергийния, малко над 40% в сектор отопление и охлаждане и малко над 14% в транспорта) Това което е пропуснато да се предложи финансова рамка за изпълнението на предложените цели.

IV. ЕНЕРГИЙНАТА ЗАВИСИМОСТ В ЕС

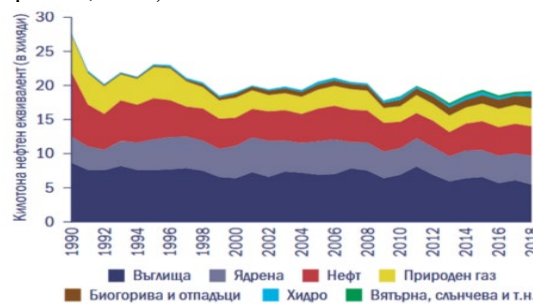
ЕС си е поставил за цел да се ограничи енергийната зависимост от вносни горива. Статистиката на Евростат отчита през 2019г. 60,7% потребени вносни горива (в това число 97% от всички петролни продукти, 89% от природния газ и 44% от твърдите горива)

Основните цели на Европейската зелена сделка са свързани с намаляване на емисиите на парникови газове с 55% до 2030г. и нулеви емисии до 2050. Като идея е добре, но като практика няма голяма яснота, как ще бъде постигната целта за 2050г. Обръща се внимание на икономическия растеж, да не се свързва конкретно с използването на природните ресурси. Поставените цели да не пренебрегват дадени региони и лица. Не на последно място е ролята на геополитическите последици за постигане на енергиен баланс и отражението, което ще предизвика върху страните производителки на нефт и газ. За България зелената сделка има за цел да повиши енергийната ефективност, да се реновира колкото е възможно сградният фонд, въпреки че много малък процент е предвиден в тази насока (7,9% до 2030г., Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България, актуализация 2024г., стр.51), както и да се обновят предприятията според съвременните технологични изисквания. В съдържанието на проекта за Зелена България не се намират забележителни иновации. Все пак има намерения да се създаде Национален фонд за декарбонизация, който да се насочи към проекти за крайните потребители.

V. ПЕРСПЕКТИВИ И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА ВЪГЛЕРОДНИЯ ИНТЕНЗИТЕТ В БЪЛГАРИЯ

България разполага с достатъчно възможности за намаляване на въглеродната интензивност на своята икономика. (Световна банка, 2021) Първичното енергоснабдяване съдържа (29 процента въглища, 23 процента нефт, 14 процента природен газ), като преобладават нискокалоричните лигнитни въглища, което е с най-високата енергийна интензивност сред страните — членки на ЕС (414 kg петролен еквивалент [kgoe] на 1000 евро — около 3,5 пъти по-висока стойност от средната за ЕС от 118 kgoe/1000 евро). Това

прави страната ни с най-въглеродно интензивната икономика в Европа като интензивността на емисиите на парникови газове (0,88 kg CO₂ на 1000 евро от БВП през 2018 г.) над три пъти по-висок от средното за ЕС (0,26) (Евростат, 2021).

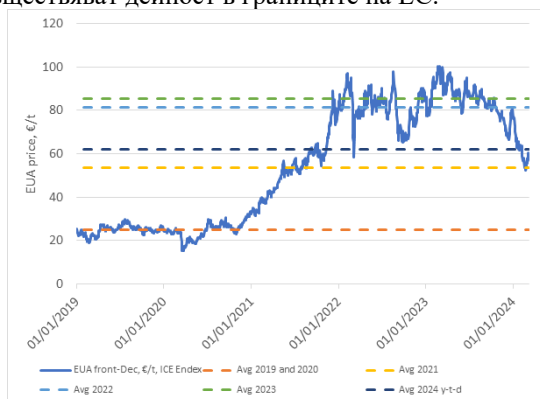

Източник: МАЕ.

Фиг.4 Снабдяване на България с първична енергия по вид източник. Източник: МАЕ

VI. ФИНАНСИРАНЕ НА ЗЕЛЕНИЯТ ПРЕХОД

Европейските въглеродни квоти (EUA) се търгуват и влизат в крайната цена. Смисълът е да накарат замърсяващите производители да се преориентират към технологии щадящи околната среда. Така замърсяващите производители на енергия (въглищни централи) натоварват крайната си цена до размери, които я правят неконкурентоспособна с другите производители на чиста енергия. Спрямо газовите централи, въглищните централи излъчват 55% повече емисии на единица произведена енергия. При студена зима търсенето на газ се увеличава и оскъпява пазарната му цена, оттам се превключва към въглищни централи и това генерира ново ниво на замърсяване на средата. Проблемът е, че този процес е ограничен до страните членки на ЕС и той като цяло става енергийно неконкурентоспособен спрямо други енергопроизводители извън ЕС. Мярката е удачна при включването на всички страни, а не само на членките на ЕС. Така според въглеродните квоти крайната цена на енергоносителите се натоварва с порядъка на допълнителни 60 евро/т. достигащи и до 100 евро/т през 2023 година. Тази добавка към крайните цени оскъпява и без това високата цена на енергопроизводителите, както и на крайните потребители и това отказва редица производители да осъществяват дейност в границите на ЕС.

Фиг.5 Европейски въглеродни квоти EUA, цени 2019-2024 г. Източник: ICE, Veyt., <https://3e-news.net/bg/a/view/51736/cenite-na-vyglernodnite-emisii-v-es-padnaha-napolovina-za-edna-godina-no-shtetrbajva-da-zapochne-novo-pokachvane>

Търсенето на електроенергия през зимният период увеличава цените на газта на световния енергиен пазар. Опитът за диверсификация и отказа от евтин руски газ допълнително оскъпява цената от други доставчици, особено от втечен газ (LNG) внасян от големи разстояния. Изграждането на терминали за доставянето му се забавя за периода през 2026-27г. (*Golden Pass в Тексас, съвместно притежаван от QatarEnergy и Exxon, Corpus Christie 3, управляван от Cheniere Energy Inc., е планиран да започне в края на тази година, но пълното производство вероятно няма да е факт до края на 2025 г. или дори началото на 2026 г. Energia Costa Azul в Мексико, по-малък завод за втечен природен газ, който базираната в САЩ Sempra изгражда, е отложена с една година до средата на 2026 г.*) и за този газ се намесват и потребители от Азия, които увеличават търсенето му.

Фиг.6 Световни цени на втечен природен газ за периода (1992-2024)
Източник: МВФ

VI. СРОКОВЕ ЗА ЗАКРИВАНЕ НА ВЪГЛИЩНИТЕ ЦЕНТРАЛИ В БЪЛГАРИЯ

България се е съгласила да закрие въглищните централи до 2038г.

По данни на ЕК (от 2022 година) най-голям дял в производството на електроенергия в България имат изкопаемите горива (48,2%) и ядрена енергия (43,2%). Електроенергията от възобновяеми източници е 19,1%. Средно в ЕС като сравнение енергията от възобновяеми източници е 39,4%. Централите ни са основно на лигнитни въглища, като производство с най-висок въглероден интензитет, са най-потърпевши от заложените политики. Високите цени на CO₂ (досега вариращи в границите между 50-100 евро) в рамките на механизма ETS практически обричат въглищните ТЕЦ на икономическа гибел. Така например, при средна цена от 50 евро на тон въглероден диоксид и емисионен коефициент от 1,2 tCO₂/MWh, емисионната компонента в себестойността на произвежданата електроенергия ще бъде 60 евро/MWh. (Борислав Боев, 2021, с.40) Въглищните централи все още са едни от основните производители на електроенергия в България, осигуряваща базовото потребление над 45% и тяхна замяна изисква време и технологии щадящи околната среда, но и на подходяща цена. Не на последно място е намаляването на потреблението на електроенергия в

различни сфери, като всички сектори следва да допринесат за постигането на тези намаления на емисиите. Колективно целите в ЕС имат намерение да се намалят СТЕ и секторите извън СТЕ съответно на 43 % и 30 % до 2030 г. в сравнение с 2005 г. (Интегриран план в областта на енергетиката и климата на република България 2021 – 2030 г. стр.49)

Ключовият момент за въглищните ТЕЦ ще настъпи след 2025г., когато всякаква държавна финансова помощ за централи, емитиращи повече от 550 гр. CO₂ за произведен киловатчас, ще бъде забранена, вкл. и в механизмите за капацитет. (Борислав Боев, 2021, с.38) Тогава чисто икономически българските въглищни ТЕЦ ще бъдат оставени на пазара, и няма да оцелеят при конкурентните цени. Сроковете се съкращават за превключване на други енергоефективни технологии, както и за преквалификацията на работещите в тази сфера и тяхното запазване на трудовия пазар в България.

Емисиите на вредни вещества в атмосферата са резултат както от стопанската дейност в страната като водещо място заемат горивно-енергийният комплекс и транспорта, така и емисии, породени от домакинствата.

„България е в групата на страните, които изостават в прехода към нисковъглеродна икономика. Емисиите на въглероден диоксид намаляват с 16207,7 хил. тона или средно с 1800,9 хил. тона на година, като темпът на снижение е 3,96%.“ (Славеева, К., 2022, с.303)

Не за първа година в България се констатира пониската енергийна ефективност и при използваните технологии. Важна цел за страната е намаляването на енергийната интензивност* - за производство на една и съща продукция е необходима по-малко енергия и по този начин се свързва с енергийната ефективност.

ТАБЛ.2. ЕНЕРГИЙНА ИНТЕНЗИВНОСТ НА ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ (2018-2022)

	2018	2019	2020	2021	2022
Енергийна интензивност на икономиката т.н.е. за 1000 евро БВП (2010 = 100)	0,426	0,405	0,401	0,405	0,395
Енергийна интензивност на икономиката т.н.е. за 1000 евро БВП (2015 = 100)	0,381	0,362	0,358	0,362	0,353

* Енергийната интензивност на икономиката измерва количеството енергия, необходимо за производството на единица брутен вътрешен продукт (БВП). Индикаторът се изчислява като съотношение на брутната налична енергия (в тонове нефтен еквивалент) и БВП (по съпоставими цени за 2010 и 2015 г., в хиляди евро). Източник: НСИ

VII. ОСНОВНИ ФАКТОРИ ПРИ ПРОЦЕСА НА ДЕКАРБОНИЗАЦИЯ В БЪЛГАРИЯ

За България процеса на декарбонизация е неравномерен и това е породено от няколко фактора:

- Значителен дял на въглеродно интензивни сектори в икономическата структура на страната
- Ограничен напредък в постигането на енергийна ефективност

- Нарастваща въглеродна интензивност в транспортния сектор

При анализ на световната банка за България се констатира че „Българските доставчици на електроенергия, газ и парно отопление ще бъдат изправени пред ценови натиск с придвижването на ЕС към постигането на по-строги цели и въвеждането на по-скъпи мерки за намаляване на парниковите газове. За да постигне това по-високо ниво на амбиции, България ще може да получи достъп до значително финансиране, предоставено чрез: Фонда за възстановяване и устойчивост и Кохезионния фонд през новия програмен период, по-специално за насърчаване на енергийната ефективност (включително в рамките на „Вълната на обновяване за Европа“). Липсата на достатъчна готовност на страната при подготовката на плановете за възстановяване и устойчивост ни лишава от очакваните средства по зелената сделка. България изпълнява последните етапи на либерализацията на енергийния пазар и наскоро промени своя Закон за енергетиката. Към началото на 2025г. единствено битовите потребители все още имат достъп до регулирани цени, след като небитовите потребители преминаха изцяло към конкурентния пазар през октомври 2020 г. Новите плановете за битовите потребители са до края на 2025г. да се премахнат регулираните цени на електроенергията. Това преминаване има и своите подводни камъни за населението, което не е достатъчно подготвено да отиде на откритият енергиен пазар, както са и възможни редица измами, което изисква потребителите да могат да бъдат защитени. Все още продължава и подкрепата за навлизането на възобновяемата енергия. Констатира се че задълженията на България до 2020г. по предишните ангажменти в областта на енергетиката и климата остават неизпълнени, макар че има потенциал за енергийна ефективност и за намаляване на емисиите. Новите цели, след 2020 са значителни и ще изискват по-висока степен на технически и институционален капацитет както и по-усъвършенствани механизми за финансиране. Договорите за щедри преференции на тарифите за възобновяема енергия изискват преговаряне. Друга една промяна за енергийна ефективност на жилищата от 100% субсидии търпи промяна с определен процент участие и на самите собственици на жилища. Неправилните политики в тази област води до малък процент на обновяване на многофамилни жилища. Друг един проблем е, че самото изпълнение на проектите по енергийна ефективност на жилищата не винаги е качествено с редица проблеми и лошо изпълнение. Това компрометира добрите идеи за реализиране на енергийната ефективност на жилищата.

Увеличаването на дялът на възобновяемите източници на енергия, които не са постоянен фактор за разлика от базовите източници изисква умело интегриране и гъвкавост, силна регионална интеграция и допълнителни инвестиции. Увеличаването на дялът на електромобилните също изисква нови зарядни станции, които да отговорят на новите тенденции в транспорта, включително модернизация на помпено-акумулиращите водни електроцентрали, които се явяват компенсатор в определен часови диапазон на излишно

произведената енергия и създават условия чрез тях да се балансира мрежата при върхови натоварвания.

Вятърната и слънчевата енергия са с 1,8 GW инсталирана мощност към 2020г. За да постигне поставените цели в НПЕК, България предвижда добавянето на 2,65 GW допълнителен капацитет за производство на енергия от възобновяеми източници (слънчева — допълнителни 2,2 GW, вятърна — 250 MW, биомаса — 230 MW). Друг един проблем е неработещата ПАВЕЦ-Чаира дефектирала през 2022г. заради дефектиралите и 4 реактора и трудностите по тяхното ремонтване, заради забавяне на обществените поръчки, както и заради споровете, кой да извърши ремонта им. Все пак един от хидроагрегатите (ХА) 2-рия има приключил ремонт през края на декември 2024г. и вече със 130 MW е в генераторен режим от 210 MW и се върна в енергосистемата, в помпен режим, като този генератор е на максимума си от 197 MW. Тази неработеща батерия с 4 генератора които осигуряваха 864 MW и уникални свойства създава проблем при осигуряване на енергия в часовете, когато са необходими базови мощности.

В България има инсталирани 6757 MW БЕИ мощности, като от тях 3612 MW (53,4%) са фотоволтаични, 2375 MW са водни, 707 MW са вятърни, а 64 MW приспадат към другите възобновяеми източници. (Недев, Т., 2024, ИПИ)

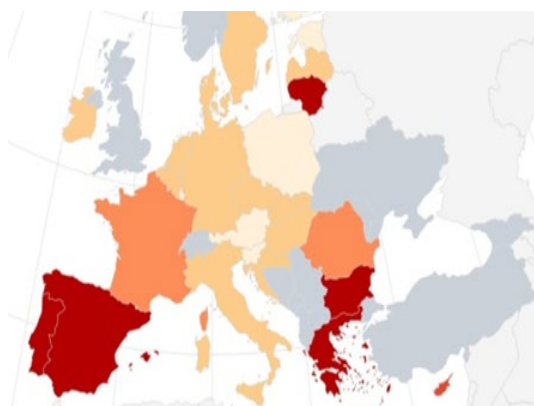
България, все още не успява в усилията си за декарбонизация поради наличието на политики, които продължават да стимулират използването на изкопаеми горива (най-вече субсидии, включващи фискална подкрепа, публично финансиране и инвестиции чрез държавните предприятия) Декарбонизацията на ЦПО (централно парно отопление) е бавна, защото се разчита почти изцяло на природен газ и въглища и минимален процент на БЕИ.

Преходът на България към декарбонизиране изисква значителни средства в условия на население за което не е решено какво е енергийна бедност и как ще може да бъде подпомогнато при преход към открития енергиен пазар. НПЕК оценява инвестициите за постигане на целите си на 42,7 милиарда евро за 10 години (около 7,6 процента от БВП годишно).

Проблемите с енергийната бедност в България остават тежки. Една трета от населението е длъжник на компаниите за комунални услуги, а повече от половината от домакинствата с ниски доходи не могат да поддържат домовете си достатъчно топли. Ниските нива на доходите и енергийната неефективност на жилищния фонд водят до голям брой енергийно бедни българи въпреки относително ниските номинални цени на енергията и контрола на цените на електричеството и газа. За да няма енергийно бедни разходите от доходите за енергия трябва да са под 10% според някои критерии. В България тези разходи са значително по-големи за редица домакинства.

Средно 10,6% от домакинствата в ЕС не са били в състояние да задоволят енергийните си нужди през 2023 година по данни на Евростат. Сред държавите с най-висок дял на домакинствата изправени пред енергийна бедност са Португалия (20,8%), Испания (20,8%), България (20,7%), Литва (20,0%) и Гърция (19,2%). Трябва да се отбележи, че България постига най-значим

спад спрямо данните от 2014 година с почти 20 пункта (от 40.5% до 20.7%)

Легенда:

Light yellow	≥ 0.5 to 3.85
Yellow	≥ 3.85 to 6.07
Orange	≥ 6.07 to 7
Dark orange	≥ 7 to 8.63
Red-orange	≥ 8.63 to 19.25
Dark red	≥ 19.25 to 20.8

Фиг.7. Колко европейски домакинства са изправени пред енергийна бедност? Източник: EURANETplus, БНП 27.11.24

Не случайно ЕК обръща по-голямо внимание на енергийната бедност заради връзката с политиките за енергийна ефективност, декарбонизация и преход към чиста енергия. Енергийно бедните български домакинства нямат ефективна помощ за отопление, все още не е въведена социална тарифа за електроенергия, която е процес на обсъждане редица години.

Обсъжданата енергийна ефективност на сградите е невъзможна мисия за енергийно бедните домакинства, защото са в невъзможност да поемат разходите по увеличаване на енергийната ефективност за сградите поради невъзможност да получат банков заем.

Преминаването от твърди към по-чисти горива за отопление при енергийно бедни българи е труден процес без аргументирана политика на държавата за тези семейства, защото няма предвидени механизми за подкрепа както по отношение на инвестиционните разходи за подмяна на топлоизточниците и за термо модернизация, така и по отношение на разходите за отопление. Друг един проблем на държавата е внимателно да обмисли потенциалното изместване на работните места, най-вече във въгледобива, топлоелектрическите централи и свързаните с тях сектори, с помощта на използването на европейски фондове, както и как да се прекратят субсидиите за изкопаеми горива и пренасочването на свързаните с това фискални икономии. Програмите за социално подпомагане, които имат за цел да намалят енергийната бедност, следва да осигурят достатъчно покритие и ефективност. Всички тези политики трябва да могат да смекчат въздействието на по-високите цени на схемата на ЕС за търговия с емисии върху електроенергията, газа и парното отопление, както и въздействието на политиките за замяна на биомасата с чисти горива за отопление и готвене върху цените.

VIII. ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР И НАМАЛЯВАНЕ НА НЕГОВАТА ВЪГЛЕРОДНАТА ИНТЕНЗИВНОСТ

България през 2017г. прие интегрирана транспортна стратегия до 2030г. Мерките са ориентирани към нарастване дела на електрическия обществен транспорт, насърчаването на хибридните и електрически превозни средства, ориентация към зони с ниски емисии в градовете. Всичко това е необходимо поради изключително остарелия автомобилен парк в страната, който е допълнителен източник на емисии.

През 2023г. от всичките почти 4 млн. превозни средства тези на възраст до 5 години са едва 198 563, т. е. по-малко от 5%. Возилата от 6 до 10 г. са 293 829 - около 8 на сто. Превозните средства от 11 до 15 г. набъбват на почти половин милион - 434 397. 1 031 295 са машините от 15- до 20-годишна възраст, но почти половината от всички превозни средства, регистрирани в КАТ - 1 953 887, са над 20-годишни. (Днесплюс,2023)

IX. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Декарбонизацията в икономиката е труден и сложен процес на преодоляване на стари енергийно изразходващи технологии, неефективни сгради и остарял транспорт. За България това изисква умело използване на средствата за финансиране от ЕС чрез различните фондове (НПВУ, Кохезионна политика, Фонд за модернизация и Фонд за справедлив преход), реформите за декарбонизация особено в енергийния, транспортния, промишления и жилищния сектор в съответствие с Европейския зелен пакт. Всяко забавяне на страната по реализиране на изискванията за получаване на средствата за декарбонизация, ни лишава от възможността за необходимия преход и низабавя във времето за постигане на целите по зелената сделка. Друго изискване е и намаляване на преките или косвените субсидии за изкопаеми горива, както и разширяване на стандартите и финансовите механизми за увеличаване на все още ниския дял на енергията от възобновяеми източници за производство на електроенергия, особено чрез децентрализирани варианти. Намиране на възможности за екологизиране на транспортния сектор.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Бази данни за емисиите за целите на глобално изследване на атмосферата (EDGAR) https://www.europarl.europa.eu/resources/library/images/20241202_PNT25746/20241202PNT25746_original.png
- [2] Боев, Б. 2021, Енергийната сигурност и икономическите реалности в контекста на Зелената сделка, Ютилитис стр.40)
- [3] България, систематичен анализ на страната, Международна банка за възстановяване и развитие / Световна банка,2021, Доклад №: 166792-BG, www.worldbank.org
- [4] Всяко семейство у нас с автомобил, но караме най-старите в цяла Европа, (Днес плюс 2023) (https://dnesplus.bg/bulgaria/vsyako-semeystvo-u-nas-s-avtomobil-no-karame-nay-starite-v-tsyala-evropa_1117458)
- [5] Доклад на Междуправителствената експертна група по измененията в климата към ООН 2023 г., (AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023, <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-cycle/>)
- [6] Европейският зелен пакт, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0017.02/DOC_1&format=PDF

- [7] Европейска агенция за околна среда, https://www.europarl.europa.eu/resources/library/images/20241202_PHT25749/20241202PHT25749_original.png
- [8] Историята на световните усилия срещу измененията в климата, 2018
- [9] <https://www.europarl.europa.eu/topics/bg/article/20180404STO00910/istoriata-na-svetovnite-usilia-sreshchu-izmeneniata-v-klimata-infoghrafika#event-2012>
- [10] Колко европейски домакинства са изправени пред енергийна бедност? (Графика №17/2024)
- [11] <https://bnr.bg/euranetplus/post/102081117/kolko-evropeiski-domakinstva-sa-izpraveni-pred-energiina-bednost-grafika-17-2024>
- [12] Недев, Т., 2024, ИПИ, Свръхрастежът на ВЕИ продължава в цяла България, <https://www.economic.bg/bg/a/view/svryhrastejyt-na-vei-prodyljava-v-cjala-bylgarija>
- [13] Петкова, Д., 2024, На COP29 ще обсъждат как богатите държави да плащат повече за климатичните промени,
- [14] <https://www.investor.bg/a/519-ekologiya/400989-na-cop29-shte-obsazhdat-kak-bogatite-darzhavi-da-plashtat-poveche-za-klimatichnite-promeni>
- [15] Славеева, К., 2022, Кръговата икономика в контекста на релацията индустрия 4.0 – общество 5.0, зелената сделка и икономическият растеж-статистически аспекти, стр.303) https://www.researchgate.net/publication/365114629_ZELENATA_SDELKA_I_IKONOMICESKIAT_RASTEZ_-_STATISTICESKI_ASPEKTI_THE_GREEN_DEAL_AND_ECONOMIC_GROWTH_-_STATISTICAL_ASPECTS
- [16] EURANETplus, БНР 27.11.24
- [17] ICE, Veyt, <https://3e-news.net/bg/a/view/51736/cenite-na-vyglerodnite-emisii-v-es-padnaha-napolovina-za-edna-godina-no-shte-trjabva-da-zapochne-novo-pokachvane>
- [18] U.S. and China Formally Join Paris Agreement <https://climatenexus.org/climate-change-news/us-and-china-formally-join-paris-agreement/>

Opportunities and Prospects for the Impact of the Green Deal on Reducing Carbon Intensity

Balin B. Balinov

Abstract– The world is increasingly feeling the negative consequences of global warming both on society and the environment. The need for more and more energy is at the heart of the greenhouse effect. In general, this increases greenhouse gases in the atmosphere, and the impact of carbon dioxide is especially felt. The report aims to indicate whether the EU's green deal will have the effect of mitigating temperatures to acceptable limits and whether the reduction of carbon intensity will affect these processes.

Keywords– Green Deal, Carbon Intensity, The European Green Deal